

УДК 323.15(477.87)+061.2:324«2020»
DOI

М. П. Зан

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8967-0083>

кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри політології і державного управління
Ужгородського національного університету

ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИКО-ПАРТІЙНОГО ПРЕДСТАВНИЦТВА ЛІДЕРІВ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ МІНОРИТАРНИХ ЕТНІЧНИХ ГРУП ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ У КОНТЕКСТІ МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ 2020 Р.

Постановка проблеми. Закарпатська область поряд із Кримом, Одещиною та Чернівецькою є типовим регіоном України з поліетнічним складом населення. Близько 20% населення краю репрезентують меншини: угорську, ромську, румунську, російську, словацьку, німецьку та ін. Визнана на рівні держави етнографічною групою у складі українського етносу русинська громада також представлена у спектрі організацій національних меншин, які є зареєстрованими в законодавчому порядку. За офіційними даними, у мультикультурному Закарпатті станом на травень 2020 р. діяло 81 національно-культурне товариство, серед яких 23 організації ромів, 22 – угорців, 11 – русинів, 7 – румунів, 5 – словаків, по 3 – німців і євреїв, по 2 – росіян і чехів, по 1 – поляків, вірменів і азербайджанців [20].

Необхідно окремо зазначити, що низка громадських організацій, котрі репрезентують корпоративні інтереси міноритарних етнічних груп Закарпаття, не представлені у списку національно-культурних товариств, діяльність яких координує Центр культур національних меншин Закарпаття. Зокрема, організації соціально-правового захисту ромів «Бахтало Дром» (голова Юрій Мандич), «Об'єднання ромів Ужгорода» (голова Мирослав Горват), «Сойм Підкарпатських русинів» і Закарпатське обласне підкарпаторусинське товариство імені Кирила і Мефодія (голова Дмитрій Сидор) тощо.

Незважаючи на відсутність прямого включення громадських організацій етнічних меншин України до виборчого процесу (подібна електоральна практика наявна у деяких країнах Центрально-Східної Європи, зокрема в Румунії, Угорщині – М. З.), їхні лідери зазвичай є активними у політичному житті. Місцеві вибори 25 жовтня 2020 р. проводилися з урахуванням нових законодавчих вимог голосування у форматі змішаної виборчої системи, яка поєднала принципи мажоритарної системи у населених пунктах із менш ніж 10 тис. виборців і пропорційну систему «напіввідкритих» партійних списків. Нове виборче законодавство встановило преференційне голосування: за політичну партію та конкретного кандидата

зі списку, тож «напіввідкриті» виборчі списки апріорі потребували досить значну кількість кандидатів, які були би впізнаваними на рівні місцевих громад. Лідери національно-культурних товариств Закарпатської області, на наш погляд, проявили активний рівень політико-партійного позиціонування на місцевих виборах, який потребує узагальнення на науковому рівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Необхідно зауважити, що порушена проблематика вперше презентується у рамках вітчизняного політологічного дискурсу. Автор будує власний аналіз на підставі даних електоральної статистики, представлених на офіційному веб-порталі Центральної виборчої комісії України.

Метою статті є висвітлення політико-партійної репрезентації лідерів громадських організацій етнічних громад Закарпатської області на виборах 2020 р. На підставі аналізу електоральної статистики Центральної виборчої комісії з'ясуємо ефективність участі етнополітичних лідерів краю у виборчій кампанії 2020 р. Відповідний дискурс-аналіз проблеми представимо за критерієм чисельності національно-культурних товариств у громадському середовищі поліетнічного краю.

Виклад основного матеріалу дослідження. Упродовж останнього десятиліття найбільш динамічною у громадському середовищі ромів Закарпаття є постать заступника директора, начальника управління соціальних допомог Департаменту праці та соціального захисту населення Ужгородської міської ради Мирослава Горвата. Нині він представляє організацію «Об'єднання ромів Ужгорода», а також Закарпатське обласне ромське об'єднання «Романі черхень» («Ромська зірка»), яке вже офіційно очолює його дружина Ружена. На виборах 2015 р. він пройшов до Ужгородської міської ради як член політичної партії «Єдиний центр» (279 голосів; 19,68%) [12]. Водночас вже як безпартійний на виборах 25 жовтня 2020 р. пройшов до цієї ж ради від політичної партії «Рідне Закарпаття» (№ 11 у єдиному списку). Мирослав Горват отримав 236 голосів виборців (39,79% від квоти) і таким чином переміг у 1-му територіальному виборчому окрузі (далі – ТВО; № 2) [17].

Голова організації соціально-правового захисту ромів «Бахтало Дром», безпартійний, радник міського голови Юрій Мандич також став депутатом Ужгородської міської ради від «Партії твого міста» (№ 2 у єдиному списку) по 1-му ТВО (№ 1). Він здобув 467 голосів виборців (78,75% від квоти) [17]. У 2015 р. до цієї ж ради Юрій Мандич також як безпартійний кандидат обирався від політичної партії «Відродження» (655 голосів; 35,98%) [12].

На відміну від Мирослава Горвата та Юрія Мандича як уже досвічених учасників виборчих кампаній на рівні мікрорайону «Радванка», де компактно проживає ромська громада Ужгорода, інші кандидати фактично тільки спробували реалізувати своє право участі у місцевих виборах. Цьому сприяла виборча система «напіввідкритих» партійних списків, яка потребувала значної кількості кандидатів. На одному й тому самому 1-му ТВО в обласному центрі кандидували декілька лідерів ромських національно-культурних організацій. Зокрема, очільниця Товариства циган Закарпаття «Рома», позапартійна Світлана Адам балотувалася до Ужгородської міської ради від ВО «Батьківщина» (№ 14 у єдиному списку) по 1-му ТВО (№ 6). Вона здобула всього 22 голоси виборців (3,7% від квоти). Так само у цьому ж 1-му ТВО (№ 6) балотувався голова громадської організації «Романі доля», член «Опозиційної платформи – За життя» Золтан Адам, котрий отримав усього 7 голосів (1,18% квоти). Голова Закарпатського обласного благодійного фонду «Благо», безпартійна Елеонора Кулчар також кандидувала по 1-му ТВО (№ 6) від «Партії твого міста» (№ 23 у єдиному списку), втім, отримала всього 5 голосів (0,84% від квоти) [5]. Очільник громадської організації «Закарпатське обласне товариство ромів «Романі зор», безпартійний Валерій Плісов також балотувався від «Партії твого міста» по 2-му ТВО (№ 4). Він здобув 54 голоси виборців (9,10% від квоти), що також не вистачило для проходження до ради. Висуванцем від політичної партії «Партія твого міста» по 3-му ТВО (№ 2) в Ужгороді став позапартійний Роберт Йовні, голова благодійного фонду «Нове покоління» та громадської організації «Центр соціального захисту населення, ветеранів та інвалідів Закарпаття». Він отримав 16 голосів (2,69% від квоти). По 5-му ТВО (№ 4) від «Партії твого міста» кандидувала заступниця голови Закарпатського обласного благодійного фонду «Благо» Беата Микович (донька Елеонори Кулчар – М. З.), яка здобула 26 голосів (4,38% від квоти) [17].

Доволі переконливими стали результати ромських громадських лідерів у районних центрах – м. Мукачево та Берегове. Зокрема, ромський громадський і релігійний лідер Мукачева Іван Йонаш, голова благодійного фонду «Нове

життя» та пастор релігійної громади «Христинська євангельська церква «Нове життя», член політичної партії «Команда Андрія Балоги» (№ 26 у єдиному списку) успішно кандидував по 4-му ТВО (№ 6) до Мукачівської міської ради й отримав 336 голосів виборців (34% від квоти) [16]. Також зауважимо, що Іван Йонаш вже обирався у міські депутати Мукачева. На попередніх місцевих виборах 2015 р. він також представляв команду міського голови Андрія Балоги (політична партія «Єдиний центр»). Тоді Іван Йонаш набрав 498 голосів (62,72%) [13]. Представником від ромської етнічної меншини у Берегівській міській раді обраний Рудольф Пап – голова громадської організації «Майбутнє ромів м. Берегове», безпартійний, фізична особа-підприємець, котрий кандидував по 2-му ТВО (№ 8) від Демократичної партії угорців України (№ 34 у єдиному списку) й отримав 204 голоси виборців (48,92% від квоти) [11].

Голова Перечинської районної організації Закарпатського циганського культурно-просвітнього товариства «Романі Яг», безпартійний Едуард Тирпак на місцевих виборах 25 жовтня 2020 р. був обраний до Перечинської міської ради від ВО «Батьківщина». У багатомандатному виборчому окрузі № 3 Едуард Тирпак отримав 84 голоси виборців (10,34% від загальної кількості голосів по округу) [9, с. 2]. Від ромської громади селища Середне Ужгородського району обраний депутатом місцевої ради голова громадської організації «Романо радість», безпартійний, підприємець Леонід Брежинський. До Середнянської селищної ради він обраний від політичної партії «Рідне Закарпаття» по 1-му багатомандатному виборчому округу. Леонід Брежинський отримав найбільшу кількість голосів серед 20-ти кандидатів у цьому округу. За нього віддали свої голоси 269 чол. (19,95%) [10, с. 2]. Фактично йдеться про так зване «етнічне голосування», адже виборці Леоніда Брежинського є жителями компактного ромського поселення (мікрорайон «Іванівка») у територіальних межах селища Середне.

У с. Підвиноградів, де компактно проживає ромська група циган-келдерарів, кандидатами-конкурентами до Берегівської районної ради стали двоє очільників ромських національно-культурних товариств. Зокрема, голова громадської організації «Романо Бахтало Дром», безпартійний, директор ТОВ «Севлюш Універ» Арсеній Богар балотувався від партії «Слуга народу» (№ 7 у єдиному списку) по 3-му ТВО (№ 3) й отримав 254 голоси (19,25% від квоти). Водночас голова громадської організації «Підвиноградівське Романо Лачіно» Артем Ланьо як безпартійний кандидував від політичної партії «Команда Андрія Балоги» по тому ж 3-му ТВО (№ 11) й отримав 43 голоси (3,26% від квоти). Для

обидвох кандидатів-ромів виборча кампанія була невдалою [3].

Угорці. Враховуючи попередній досвід місцевих виборів, можна твердити, що вже традиційно депутатами Закарпатської обласної ради стали лідери угорської громадськості Закарпаття – голова Товариства угорської культури Закарпаття (далі – ТУКЗ) Василь Брензович та очільниця Закарпатського угорськомовного педагогічного товариства Льдіко Орос. Як голова «КМКС» Партії угорців (далі – «КМКС» ПУУ) України Василь Брензович у єдиному списку представляв першого кандидата, а Льдіко Орос була на 3-й позиції після заступника голови ТУКЗ Йосипа Борто. По 1-му ТВО (№ 2) Льдіко Орос отримала 2 563 голоси виборців (44,24% від квоти) [18].

Варто відзначити, що представниками угорського соціуму на рівні місцевої влади Закарпаття за результатами виборів 2020 р. стали переважно старші за віком і досвідчені громадські та політичні діячі. Зазвичай молодь у партійних списках займала практично «непрохідні» місця або представникам від молоді «резервували» нижчий рівень представництва. Зокрема, голова *молодіжної організації ТУКЗ* та сільський голова с. Перехрестя на Виноградівщині *Іштван Добша* від «КМКС» ПУУ (№ 12 у єдиному списку) балотувався до Закарпатської обласної ради по 1-му ТВО Берегівського району (№ 6) й отримав 937 голосів (16,18% від квоти), чого було недостатньо для проходження до ради [7]. Поряд із цим від «КМКС» ПУУ (№ 6 у єдиному списку) по 3-му ТВО (№ 1) до Берегівської районної ради молодіжний лідер здобув 698 голосів (52,91%) і став депутатом. Прикметно, що депутатом цієї ж ради став президент *Товариства угорської культури Закарпаття «Ліберта»* з м. Берегова *Калман Горват*, який здобув усього 59 голосів (4,47% від квоти) на 4-му ТВО (№ 1), але в єдиному списку партії «За майбутнє» виступав під № 2 [14].

Стосовно постаті лідера молодіжного крила ТУКЗ Іштвана Добші варто зауважити, що він є одним із перспективних політиків угорськомовного молодіжного середовища. Напередодні виборів керівника ТУКЗ (вересень 2020 р.) у низці електронних мас-медіа поширювалися чутки про можливе претендування Іштвана Добші, поряд із заступником ТУКЗ Йосипом Борто, на посаду очільника організації, а отже, і «КМКС» ПУУ. До цього додамо те, що саме Іштван Добша виступив кандидатом на проміжних виборах до Верховної Ради України 28 березня 2021 р. в одномандатному виборчому окрузі № 50 у Донецькій області. Як технічний кандидат задля забезпечення участі «КМКС» ПУУ у парламентських виборах Іштван Добша зайняв 14-те місце (28 голосів) серед 18-ти кандидатів [19, с. 2].

Голова *Закарпатської угорської асоціації скаутів Пал Попович* невдало балотувався від «КМКС» (№ 41 у єдиному списку) до обласної ради по 2-му ТВО Мукачівського району (№ 9), де отримав 98 голосів (1,69% від квоти) [7]. По 2-му ТВО (№ 2) до Мукачівської міської ради від «КМКС» ПУУ (№ 8 у єдиному списку) він здобув лише 33 голоси (3,34% від квоти) [8].

Русини. За списками політичної партії «За майбутнє» (№ 25 у єдиному списку) балотувався до Берегівської районної ради голова Закарпатського обласного науково-культурологічного товариства ім. О. Духновича, пенсіонер *Юрій Продан*. У 1-му ТВО (Королівська селищна та Пийтерфолвівська сільська територіальні громади) він мав № 2 у партійному списку й отримав за результатами голосування 25 голосів виборців (1,89% від квоти) [3]. Також він балотувався до Виноградівської міської ради (№ 22 у єдиному списку партії) по 3-му ТВО (№ 3). За результатами голосування він здобув 22 голоси виборців (3,83% від квоти) [4].

Очільник *громадської організації «Закарпатське обласне об'єднання «Крайове товариство подкарпатських русинів»* і *громадської організації «Русинський край»*, тимчасово безробітний *Микола Бобинець* за списками політичної партії «За майбутнє» (№ 12 у єдиному списку) балотувався до Мукачівської районної ради у 4-му ТВО (№ 5). Він отримав 46 голосів виборців (2,43% від квоти) і не став депутатом районної ради [1].

Відомий лідер русинського руху 1990–2000-х рр. на Закарпатті, голова *Союму Підкарпатських русинів і Закарпатського обласного підкарпаторусинського товариства імені Кирила і Мефодія*, священник, настоятель Христо-Воздвиженського православного собору Української православної церкви в Ужгороді *Димитрій Сидор* балотувався по 5-му ТВО (№ 3) до Ужгородської міської ради від партії «Опозиційна платформа – За життя» (№ 13 у єдиному списку). Незважаючи на проведену агітацію за політичну силу, в т. ч. перед православним храмом в Ужгороді, він отримав 109 голосів (18,38% від квоти) та зайняв 3-тє місце за черговістю кандидатів [5].

Голова *громадської організації «Русинський культурологічний клуб»*, учитель Плосківського ліцею *Юрій Шипович* балотувався до Полянської сільської ради Мукачівського району (до адміністративної реформи була в межах Свалявського району – М. 3.) по 2-му ТВО (№ 3) від політичної партії «Опозиційна платформа – За життя» (№ 17 у єдиному списку) й отримав 58 голосів (25% від квоти), зайнявши 5-тє місце серед 8-ми кандидатів від партії [2]. У цій територіальній громаді спрацювали «парадокси» виборчої системи, адже обрана депутаткою головною бухгалтеркою державного підприємства «Санаторій Поляна» *Наталія Ковальчук* від «Опозиційної платформи –

За життя» за списками ЄБВО (№ 5) здобула всього 27 голосів (11,64% від квоти) [15]. Варто також зауважити, що русинський громадський лідер Юрій Шипович набрав необхідні 25% від квоти, але зайняв 5-те місце. Тож до сільської ради по 2-му ТВО від політичної партії «Опозиційна платформа – За життя» потрапили четверо кандидатів, його попередників у списку: директор ТОВ «Планета – М Карпати» Петро Старенок (67 голосів; 28,88% від квоти; по ЄБВО у єдиному списку № 6), бібліотекарка с. Родникова Гута Ольга Матушак (119 голосів; 51,29% від квоти; № 15 у єдиному списку), директорка Плосківського ліцею Інна Туряниця (156 голосів; 67,24% від квоти; № 9 у єдиному списку) та директор ТОВ «ЗахідІнвест – 2000» Олександр Гнаткович (164 голоси; 70,69% від квоти; № 2 у єдиному списку) [15].

Румуни. Голова *Закарпатської обласної організації «Товариство румунської молоді «М. Емінеску»* Іван Бокоч як член політичної партії балотувався до Ужгородської міської ради від партії «Сила і Честь» (№ 35 у єдиному списку) по 3-му ТВО (№ 6). Загалом політична сила посіла 16-те місце серед 25-ти учасників (899 голосів виборців), і жоден із кандидатів не зміг потрапити до міської ради обласного центру [5].

У власне румуномовному середовищі на Тячівщині, до Солотвинської селищної ради від партії «Слуга народу» (№ 14 у єдиному списку) по 2-му ТВО (№ 5) кандидувала вчителька Нижньоапшанської дитячої школи мистецтв та очільниця громадської організації «Мистецько-етнографічна транскордонна асоціація «Апишця», безпартійна Марія Лаврюк. Вона отримала всього 12 голосів (5,79% від квоти) [6].

Словаки. Голова громадської організації «Товариство словацької інтелігенції Закарпаття» Ернест Горват як член політичної партії «Рідне Закарпаття» (№ 2 у єдиному списку) балотувався до Ужгородської міської ради по 2-му ТВО (№ 8). Він отримав 130 голосів (21,92% від квоти) і як № 2 по ЄБВО пройшов до місцевої ради [17].

Німці. Останнім часом найбільш активна у середовищі німецькомовної громадськості Закарпаття голова організації «Німецька молодь Закарпаття» позапартійна Юлія Тайпс балотувалася від ВО «Батьківщина» як до Мукачівської районної ради (№ 29 у єдиному списку), так і до Мукачівської міської ради (№ 2 у єдиному списку). Варто відзначити, що вона проводила досить активну передвиборчу кампанію серед виборців Мукачева. У першому випадку (Мукачівська районна рада, 4-ий ТВО (№ 9) Юлія Тайпс отримала 111 голосів (5,86% від квоти) [1]. У другому (Мукачівська міська рада, 1-ий ТВО (№ 4)) – 65 голосів (6,57% від квоти). Оскільки Юлія Тайпс у єдиному списку до Мукачівської міської ради займала 2-гу позицію, то, незважаючи на невелику кількість голо-

сів, вона все ж стала депутаткою Мукачівської міської ради по ЄБВО [16].

Висновки. По-перше, у рамках предмету нашої студії проаналізовано участь у виборчій кампанії 2020 р. 27-ми лідерів національно-культурних товариств Закарпатської області, серед яких переважають представники ромських громадських організацій (14 чол.). Наступними за чисельним представництвом є угорці (5 чол.), русини (4 чол.), румуни (2 чол.), словаки та німці (по 1 чол.). Народними депутатами із 27-ми кандидатів стали 12 очільників національно-культурних товариств краю: 6 лідерів ромської етнічної громади (Юрій Мандич, Мирослав Горват, Іван Йонаш, Рудольф Пап, Едуард Тирпак, Леонід Брежинський), 4 лідери угорської спільноти (Василь Брензович, Ільдико Орос, Іштван Добша, Калман Горват), 1 лідер словацької (Ернест Горват) та 1 лідер німецької (Юлія Тайпс) етнічних меншин Закарпаття. Невдалою стала виборча кампанія для очільників русинських і румунських громадських організацій, адже до місцевої влади не пройшов жоден із кандидатів.

По-друге, у розрізі політико-партійної репрезентації найбільше кандидатів балотувалися від «Партії твого міста» (5 чол.), що пов'язано з технічним кандидуванням ромських лідерів у м. Ужгороді. Власне, тому найбільша кількість ромських лідерів як кандидатів була представлена на 1-му ТВО до Ужгородської міської ради. Кандидати від «КМКС» ПУУ (4 чол.) є відомими в угорській громаді лідерами національно-культурних товариств як на загальнодержавному (Василь Брензович, Ільдико Орос), так і локальному рівні (Іштван Добша, Пал Попович). Рівномірно (по 3 чол.) представлені політичні сили «Рідне Закарпаття» (Леонід Брежинський, Мирослав Горват, Ернест Горват), ВО «Батьківщина» (Едуард Тирпак, Світлана Адам, Юлія Тайпс), «Опозиційна платформа – За життя» (Золтан Адам, Димитрій Сидор, Юрій Шипович) і партія «За майбутнє» (Калман Горват, Юрій Продан, Микола Бобинець). Також рівномірно (по 2 особи) репрезентовані «Команда Андрія Балоги» (Іван Йонаш, Артем Леньо) та «Слуга народу» (Арсеній Богар, Марія Лаврюк). Демократичну партію угорців України представив на місцевих виборах ромський лідер м. Берегове Рудольф Пап, а політичну партію «Сила і Честь» – очільник Товариства румунської молоді «М. Емінеску» Іван Бокоч.

По-третє, найбільш фрагментованою у політико-партійному спектрі на місцевих виборах 2020 р. виявилася ромська громада: 14 лідерів загалом балотувалися від 7-ми політичних партій. Це засвідчує відсутність на рівні ромської громади солідарності між громадськими лідерами в узгодженні політичних орієнтацій і вироблення єдиної громадсько-політичної платформи

ромів Закарпаття. Ромські представники не зуміли скоординувати зусилля та мобілізувати свій етнічний електорат у рамках однієї або двох політичних сил. Ромський громадський рух краю залишається сегментованим, зорієнтованим на патрон-клієнтні взаємини та родинно-кланові зв'язки.

По-четверте, за винятком локального представника з Берегова Калмана Горвата («За майбутнє»), всі лідери угорських громадських організацій репрезентували «КМКС» ПУУ. У свою чергу, очільники русинських національно-культурних товариств фактично «поділили» політичне представництво між «Опозиційною платформою – За життя» та партією «За майбутнє». Водночас всі кандидати-русини мали досить низькі позиції як у єдиному списку партій, так і на рівні територіальних округів. Стосовно політичної репрезентації румунських лідерів на місцевих виборах 2020 р. необхідно констатувати їх доволі слабкі політико-партійні позиції. Успішне балотування лідера словацької меншини Ернеста Горвата від партії «Рідне Закарпаття» варто пов'язувати з родинним фактором (одним із фундаторів політичної сили є його рідний брат Роберт Горват). Активна громадська робота лідерки німецької молодіжної громадськості Закарпаття Юлії Тайпс на рівні м. Мукачева та її вигідна позиція у єдиному списку ВО «Батьківщина» до Мукачівської міської ради стала вагомою підставою для проходження до структури місцевої влади.

Література

1. Вибірчі списки кандидатів у депутати місцевої ради. Закарпатська область. Мукачівська районна рада. Центральна виборча комісія. Місцеві вибори 25.10.2020. URL: https://www.cvk.gov.ua/pls/vm2020/pvm056pid102=63573pf7691=63573pt001f01=695rej=0pt00_t001f01=695.html (дата звернення: 17.11.2020).
2. Вибірчі списки кандидатів у депутати місцевої ради. Закарпатська область. Полянська сільська рада. Центральна виборча комісія. Місцеві вибори 25.10.2020. URL: https://www.cvk.gov.ua/pls/vm2020/pvm056pid102=64675pf7691=65048pt001f01=695rej=0pt00_t001f01=695.html#56 (дата звернення: 17.11.2020).
3. Вибірчі списки кандидатів у депутати місцевої ради. Закарпатська область. Берегівська районна рада. Центральна виборча комісія. Місцеві вибори 25.10.2020. URL: https://www.cvk.gov.ua/pls/vm2020/pvm056pid102=63572pf7691=63572pt001f01=695rej=0pt00_t001f01=695.html#136 (дата звернення: 18.02.2021).
4. Вибірчі списки кандидатів у депутати місцевої ради. Закарпатська область. Виноградівська міська рада. Центральна виборча комісія. Місцеві вибори 25.10.2020. URL: <https://www.cvk.gov.ua/>

[pls/vm2020/pvm056pid102=9178pf7691=65033pt001f01=695rej=0pt00_t001f01=695.html#136](https://www.cvk.gov.ua/pls/vm2020/pvm056pid102=9178pf7691=65033pt001f01=695rej=0pt00_t001f01=695.html#136) (дата звернення: 17.11.2020).

5. Вибірчі списки кандидатів у депутати місцевої ради. Закарпатська область. Ужгородська міська рада. Центральна виборча комісія. Місцеві вибори 25.10.2020. URL: https://www.cvk.gov.ua/pls/vm2020/pvm056pid102=9458pf7691=64458pt001f01=695rej=0pt00_t001f01=695.html#56 (дата звернення: 17.11.2020).

6. Вибірчі списки кандидатів у депутати місцевої ради. Закарпатська область. Солотвинська селищна рада. Центральна виборча комісія. Місцеві вибори 25.10.2020. URL: https://www.cvk.gov.ua/pls/vm2020/pvm056pid102=64704pf7691=65080pt001f01=695rej=0pt00_t001f01=695.html#359 (дата звернення: 08.03.2021).

7. Вибірчі списки кандидатів у депутати місцевої ради. Закарпатська область. Закарпатська обласна рада. Центральна виборча комісія. Місцеві вибори 25.10.2020. URL: https://www.cvk.gov.ua/pls/vm2020/pvm056pid102=9129pf7691=9129pt001f01=695rej=0pt00_t001f01=695.html#93 (дата звернення: 11.05.2021).

8. Вибірчі списки кандидатів у депутати місцевої ради. Закарпатська область. Мукачівська міська рада. Центральна виборча комісія. Місцеві вибори 25.10.2020. URL: https://www.cvk.gov.ua/pls/vm2020/pvm056pid102=9459pf7691=63745pt001f01=695rej=0pt00_t001f01=695.html#93 (дата звернення: 11.05.2021).

9. Місцеві вибори 25 жовтня 2020 р. Протокол Перечинської міської територіальної виборчої комісії Ужгородського району Закарпатської області. Про результати голосування з виборів депутатів Перечинської міської ради. С. 3. URL: <https://www.cvk.gov.ua/pls/vm2020/showpprotpt001f01=695pid102=12672pt004f01=3pid494=4pasatt=1.pdf> (дата звернення: 09.03.2021).

10. Місцеві вибори 25 жовтня 2020 р. Протокол Середнянської селищної територіальної виборчої комісії Ужгородського району Закарпатської області. Про результати голосування з виборів депутатів Середнянської селищної ради. С. 4. URL: <https://www.cvk.gov.ua/pls/vm2020/showprotpt001f01=695pid102=64484pt004f01=1pid494=4pasatt=1.pdf> (дата звернення: 09.03.2021).

11. Обрані на відповідних виборах депутати місцевої ради. Берегівський р-н, Берегівська міська рада. Центральна виборча комісія. Місцеві вибори 25.10.2020. URL: https://www.cvk.gov.ua/pls/vm2020/pvm057pid112=30pid102=9131pf7691=65026pt001f01=695rej=0pt00_t001f01=695.html#103 (дата звернення: 09.03.2021).

12. Обрані на відповідних виборах депутати місцевої ради. Закарпатська обл., Ужгородська міська рада. Центральна виборча комісія. Місцеві вибори 25.10.2015. URL: <https://www.cvk.gov.ua/>

pls/vm2015/pvm057pid112=30pid102=9458pf7691=9458pt001f01=100rej=0pt00_t001f01=100.html#53 (дата звернення: 08.03.2021).

13. Обрані на відповідних виборах депутати місцевої ради. Закарпатська обл., Мукачівська міська рада *Центральна виборча комісія. Місцеві вибори 25.10.2015*. URL: https://www.cvk.gov.ua/pls/vm2015/pvm057pid112=30pid102=9459pf7691=9459pt001f01=100rej=0pt00_t001f01=100.html#53 (дата звернення: 09.03.2021).

14. Обрані на відповідних виборах депутати місцевої ради. Закарпатська обл., Берегівська районна рада. *Центральна виборча комісія. Місцеві вибори 25.10.2020*. URL: https://www.cvk.gov.ua/pls/vm2020/pvm057pid112=21pid102=63572pf7691=63572pt001f01=695rej=0pt00_t001f01=695.html#93 (дата звернення: 11.05.2021).

15. Обрані на відповідних виборах депутати місцевої ради. Мукачівський р-н, Полянська сільська рада. *Центральна виборча комісія. Місцеві вибори 25.10.2020*. URL: https://www.cvk.gov.ua/pls/vm2020/pvm057pid112=61pid102=64675pf7691=65048pt001f01=695rej=0pt00_t001f01=695.html#53 (дата звернення: 18.02.2021).

16. Обрані на відповідних виборах депутати місцевої ради. Мукачівський р-н, Мукачівська міська рада. *Центральна виборча комісія. Місцеві вибори 25.10.2020*. URL: https://www.cvk.gov.ua/pls/vm2020/pvm057pid112=30pid102=9459pf7691=63745pt001f01=695rej=0pt00_t001f01=695.html#52 (дата звернення: 08.03.2021).

17. Обрані на відповідних виборах депутати місцевої ради. Ужгородський р-н, Ужгородська міська рада. *Центральна виборча комісія. Місцеві вибори 25.10.2020*. URL: https://www.cvk.gov.ua/pls/vm2020/pvm057pid112=30pid102=9458pf7691=64458pt001f01=695rej=0pt00_t001f01=695.html (дата звернення: 01.03.2021).

18. Обрані на відповідних виборах депутати місцевої ради. Україна, Закарпатська обласна рада. *Центральна виборча комісія. Місцеві вибори 25.10.2020*. URL: https://www.cvk.gov.ua/pls/vm2020/pvm057pid112=12pid102=9129pf7691=9129pt001f01=695rej=0pt00_t001f01=695.html (дата звернення: 18.12.2020).

19. Проміжні вибори народного депутата України 28 березня 2021 року. Протокол Центральної виборчої комісії. Про результати виборів народних депутатів України в одномандатному виборчому окрузі № 50. С. 4. URL: https://www.cvk.gov.ua/wp-content/uploads/2021/04/20210409_protokol_cvk_ovo_50.pdf (дата звернення: 12.05.2021).

20. Юридичні адреси національно-культурних товариств Закарпаття. Список обласних національно-культурних товариств станом на травень 2020 р. *Центр культур національних меншин*

Закарпаття. URL: <http://centerkyltyr.pp.ua/category/%d1%8e%d1%80%d0%b8%d0%b4%d0%b8%d1%87%d0%bd%d1%96-%d0%b0%d0%b4%d1%80%d0%b5%d1%81%d0%b8-%d0%bd%d0%b0%d1%86%d1%96%d0%be%d0%bd%d0%b0%d0%bb%d1%8c%d0%bd%d0%be-%d0%ba%d1%83%d0%bb%d1%8c%d1%82%d1%83%d1%80/> (дата звернення: 16.11.2020).

Анотація

Зан М. П. Особливості політико-партійного представництва лідерів громадських організацій меншитарних етнічних груп Закарпатської області у контексті місцевих виборів 2020 р. – Стаття.

Політико-партійне представництво й участь лідерів громадських організацій етнічних меншин України у виборах є практично недослідженою проблематикою вітчизняного політологічного дискурсу. Bazуючись на даних електоральної статистики місцевих виборів 2020 р., автор аналізує участь у виборчій кампанії 27-ми лідерів національно-культурних товариств Закарпатської області. Серед них – громадські організації закарпатських ромів (14 чол.), угорців (5 чол.), русинів (4 чол.), румунів (2 чол.), словаків і німців (по 1 чол.). Народними депутатами стали 12 лідерів меншитарних етнічних груп Закарпаття. Зокрема, 6 лідерів ромської етнічної громади (Юрій Мандич, Мирослав Горват, Іван Йонаш, Рудольф Пап, Едуард Тирпак, Леонід Брежинський), 4 лідери угорської спільноти (Василь Брензович, Ільдико Орос, Іштван Добша, Калман Горват), 1 лідер словацької (Ернест Горват) та 1 лідер німецької (Юлія Тайпе) етнічних громад краю. Виборча кампанія була невдалою для очільників русинських і румунських громадських організацій.

У статті з'ясовано політико-партійну репрезентацію кандидатів. Зокрема, найбільше балотувалися від «Партії твого міста» (5 чол.), що пов'язано з технічним кандидуванням ромських лідерів у м. Ужгороді. Кандидати від «КМКС» Партії угорців України (4 чол.) – відомі в угорській громаді лідери, як на загально-регіональному (Василь Брензович, Ільдико Орос), так і на локальному рівнях (Іштван Добша, Пал Попович). Трьома представниками позиціоновані політичні партії «Рідне Закарпаття» (Леонід Брежинський, Мирослав Горват, Ернест Горват), ВО «Батьківщина» (Едуард Тирпак, Світлана Адам, Юлія Тайпе), «Опозиційна платформа – За життя» (Золтан Адам, Димитрій Сидор, Юрій Шипович) і партія «За майбутнє» (Калман Горват, Юрій Продан, Микола Бобинець). Двома особами репрезентовані «Команда Андрія Балоги» (Іван Йонаш, Артем Леню) та «Слуга народу» (Арсеній Богар, Марія Лаврюк). Демократичну партію угорців України представив на місцевих виборах ромський лідер м. Берегове Рудольф Пап. Політичну партію «Сила і Честь» – голова Товариства румунської молоді «М. Емінеску» Іван Бокоч.

Найбільш фрагментованою у політико-партійному спектрі на місцевих виборах 2020 р. виявилася ромська громада: 14 ромських лідерів загалом балотувалися від 7-ми політичних партій. Це засвідчує відсутність на рівні ромської громади консолідації в узгодженні політичних орієнтацій і вироблення єдиної громадсько-по-

літичної платформи ромів Закарпаття. За винятком локального представника з Берегова Калмана Горвата («За майбутнє»), всі лідери угорських громадських організацій репрезентували «КМКС» Партію угорців України. Чотири керівники русинських громадських організацій «поділили» політико-політичне представництво між «Опозиційною платформою – За життя» та партією «За майбутнє». Двоє румунських лідерів – між партією «Сила і Честь» і «Слуга народу». Успішним стало балотування лідера словацької меншини Ернеста Горвата на рівні м. Ужгорода від партії «Рідне Закарпаття» та лідерки німецької молодіжної громадськості Закарпаття Юлії Тайпс на рівні м. Мукачева від ВО «Батьківщина».

Ключові слова: місцеві вибори, політико-партійне представництво, громадська організація, національно-культурне товариство, Закарпатська область, міноритарна етнічна група.

Summary

Zan M. P. Peculiarities of political party representation of ethnic community leaders of Zakarpattia region in the context of 2020 local elections. – Article.

The political party representation and electoral participation of ethnic community leaders in Ukraine are virtually unknown issues of the national political science discourse. Based on the statistics of 2020 local elections the author analyzes the participation in the election campaign of 27 leaders of national cultural associations in Transcarpathian region. Among them are public organizations of Transcarpathian Roma (14 persons), Hungarians (5 persons), Ruthenians (4 persons), Romanians (2 persons), Slovaks and Germans (1 person each). 12 leaders of minority ethnic groups in Zakarpattia region became People's Deputies. In particular, 6 leaders of the Roma ethnic community (Yuriy Mandych, Myroslav Horvat, Ivan Yonash, Rudolf Pap, Eduard Tyrpak, Leonid Brezhynsky), 4 leaders of the Hungarian ethnic community (Vasyl Brenzovych, Ildiko Oros, Istvan Dobsha, Kalman Horvat), 1 leader of the Slovak (Ernest Horvat) and 1 leader of the German (Julia Types) ethnic groups. The election campaign was unsuccessful for the leaders of Ruthenian and Romanian national cultural associations.

The article clarifies the political party representation of candidates. In particular, the most candidates represented the «Party of Your City» (5 persons), which is due to the technical candidacy of Roma leaders in Uzhgorod. The candidates from «KMKSZ» Party of Hungarians of Ukraine (4 persons) are well-known leaders of Hungarian community, both at the regional level (Vasyl Brenzovych, Ildiko Oros) and at the local level (Istvan Dobsha, Pal Popovych). The political parties «Native Transcarpathia» (Leonid Brezhinsky, Myroslav Horvat, Ernest Horvat), «Batkivshchyna» (Eduard Tyrpak, Svitlana Adam, Yulia Typs), «Opposition Platform – For Life» (Zoltay Adam, Dymytriy Sydor, Yuriy Shipovych) and the party «For the Future» (Kalman Horvat, Yuriy Prodan, Mykola Bobynets) are positioned by three representatives. «The team of Andriy Baloga» (Ivan Yonash, Artem Lenyo) and «Servant of the People» (Arseniy Bohar, Maria Lavryuk) are represented by two persons. The Democratic Party of Hungarians of Ukraine was represented in the local elections by the Roma leader of Berehove Rudolf Pap. Political Party «Strength and Honor» was represented the head of Romanian Youth Association «M. Eminescu» Ivan Bokoch.

The most fragmented in the political party spectrum in the 2020 local elections was the Roma community of Zakarpattia region: a total of 14 Roma leaders stood as candidates from a total of 7 political parties. This indicates the lack of consolidation at the level of the Roma community in coordination of political agenda and development of the united social and political platform for the Roma in Transcarpathia. With the exception of Kalman Horvat, a local representative from Berehovo («For the Future»), all Hungarian leaders represented the «KMKSZ» Party of Hungarians of Ukraine. Four leaders of Ruthenian public organizations «divided» the political representation between the «Opposition Platform – For Life» and the party «For the Future». Two Romanian leaders split in views between the «Strength and Honor» and «Servant of the People» parties. The election campaign of the leader of Slovak minority Ernest Horvat at the level of Uzhhorod («Native Transcarpathia») and the leader of the German youth community of Transcarpathia Julia Taips at the level of Mukachevo («Batkivshchyna») was successful.

Key words: local elections, political party representation, public organization, national cultural association, Zakarpattia region, minority ethnic group.